

Kosten

Kostentransparantie

De aandacht voor kosten is de laatste jaren sterk toegenomen. De out of pocket pensioenbeheerkosten van het pensioenfonds vertonen een stijgende lijn. De besturing van een pensioenfonds als een financiële instelling brengt met zich mee dat niet alleen op zorgvuldige en solide wijze invulling gegeven moet worden aan het beheer van het vermogen en de uitvoering van de administratie maar ook van de governance, compliance, risicomanagement, uitbesteding, IT, communicatie, investeringen in digitalisering en controle. Daarbij hebben pensioenfondsen te maken met wijzigende wetgeving, verdere digitalisering en toenemende druk van toezichthouders.

Kostenbeheersing

Het bestuur heeft in 2018 de pensioenbeheerkosten geëvalueerd en geconstateerd dat de kosten per deelnemer hoog zijn bij het pensioenfonds maar dat dat met name door de omvang komt. Een groot deel van de kosten zijn vast. Er is met behulp van diverse benchmarkrapporten een vergelijking gemaakt met peergroups maar het bestuur heeft geconcludeerd dat het sturen op kosten per deelnemer geen goede indicator is. Een relatief beperkt personeelsverloop bij de aangesloten werkgevers beïnvloedt dit cijfer namelijk fors. Het bestuur heeft besloten voortaan te sturen op de totale out of pocket kosten, waarbij de voor inflatie gecorrigeerde kosten van 2018, exclusief eenmalige kosten, richtlijn zijn voor de begrotingen van de komende jaren.

Het bestuur wenst vast te houden aan het huidige kwaliteits- en ambitieniveau, hetgeen een directe relatie heeft met een aantal kostenposten. Anderszins ligt de sleutel bij het eigen gedrag door hands on te besturen met een actieve input van bestuursleden en directie zelf. Terughoudendheid wordt betracht ten aanzien van de inhuur van consultants. Ook wordt optimaal gebruik gemaakt van kennis binnen Robeco, zoals op het gebied van risicomanagement en compliance. Het bestuur heeft verder in haar missie opgenomen dat uitdrukkelijk op de uitvoeringskosten gelet wordt en kiest expliciet voor eenvoud en beheersbaarheid door wijzigingen in regelingen zoveel mogelijk voor een ieder te laten gelden

Pensioenresultaat

Het uiteindelijke pensioenresultaat voor de deelnemer is leidend voor het bestuur. Dit resultaat is afhankelijk van kosten, de netto beleggingsopbrengsten en de kostendekkendheid van de premie. Het bestuur vindt het belangrijk om kosten ook in een brede context te zien en niet alleen uitgedrukt in kosten per deelnemer. Bijvoorbeeld het percentage pensioenbeheerkosten van de totale kostendekkende premie in 2017 was 3,6%. Dit is volgens benchmarkrapporten in lijn met andere pensioenfondsen. In 2018 was dit 5,0%. De verhoging had enerzijds te maken met de hogere pensioenbeheerkosten maar de kostendekkende premie was ook lager in 2018.

De premiedekkingsgraad van het pensioenfonds in 2018 was 140% (2017: 147%). Het pensioenfonds berekent namelijk de premie op basis van RTS met een opslag ter hoogte van het vereist eigen vermogen. De gemiddelde premiedekkingsgraad van alle pensioenfondsen in Nederland lag ruim onder de 90%. Pensioenfonds Robeco kent dus geen situatie van een negatieve bijdrage aan de dekkingsgraadontwikkeling, en daarmee het verwachte pensioenresultaat, door een te lage premie.

Verder kijkt het bestuur naar het door deelnemers beleefde serviceniveau en de complexiteit van de regeling. Voornamelijk stakeholders hierbij zijn de aangesloten werkgevers, die uiteindelijk bepalen waar ze hun pensioentoezegging onderbrengen en daarbij zelf een afweging maken. De OR heeft wel goedkeuringsrecht op een dergelijke wijziging. Daarbij kunnen er ook vanuit de werkgever andere overwegingen meespelen om de pensioenregeling uit te besteden aan het eigen ondernemingspensioenfonds zoals strategische redenen, arbeidsvoorwaardelijke redenen, ontwikkelingspotentie voor medewerkers die in het fondsorganen deelnemen en kennisdeling.

Het pensioenfonds rapporteert op jaarbasis aan DNB gedetailleerd welke kosten het pensioenfonds heeft gemaakt voor de verschillende onderdelen. Tevens adviseert de Pensioenfederatie over de wijze waarop kosten op een inzichtelijke wijze in het jaarverslag kunnen worden gepresenteerd. In deze paragraaf worden de belangrijkste kostencomponenten toegelicht. De Richtlijn van de Pensioenfederatie adviseert om de kosten op te breken in verschillende categorieën waarvan de opdeling in kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer de meest relevante scheiding is. Kosten van pensioenbeheer representeren alle kosten voor het voeren van een adequate deelnemersadministratie inclusief advies- en bestuurskosten. Deze kosten zijn vrijwel allemaal direct terug te herleiden uit de financiële administratie van het

pensioenfonds. De gepresenteerde kosten van het vermogensbeheer zijn deels gebaseerd op kosten die rechtstreeks aan het pensioenfonds worden doorbelast maar hierin zitten ook kosten die indirect aan vermogensbeheer kunnen worden toegerekend omdat ze door een beleggingsfonds zijn betaald.

Onderstaand overzicht geeft de relevante kengetallen weer over de jaren 2016 tot en met 2018:

Kengetallen Kosten	2018	2017	2016
Uitvoeringskosten per deelnemer	€ 901,86	€ 729,48	€ 692,99
Uitvoeringskosten in % van de kostendeckende premie	5,0%	3,6%	4,1%
Vermogensbeheerkosten (in bps)	33 bps	40 bps	33 bps
Transactiekosten (in bps)	11 bps	13 bps	9 bps
Bewaren en fiduciair beheer (in bps)	10 bps	11 bps	11 bps
Portefeuille rendement	-2,9%	4,6%	10,8%

Kosten van het pensioenbeheer

De kosten van de uitvoering van de regeling bedragen in 2016 € 692,99 per deelnemer (2015: € 616,51).

Het aantal deelnemers dat hiervoor is gebruikt, is de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden (normdeelnemers volgens de Pensioenfederatie). De pensioenbeheerkosten bestaan voornamelijk uit kosten voor administratieve verrichtingen (pensioentoekenningen, betalen uitkering, verwerken waardeoverdrachten, etc.), controle- en advieskosten, bestuurskosten en overige kosten (o.a. heffingen van de toezichthouders, website-kosten, drukwerk UPO's).

Wanneer de pensioenbeheerkosten over het totaal aantal deelnemers verdeeld wordt, inclusief gewezen deelnemers, zijn de uitvoeringskosten per deelnemer in 2016 € 271,47 (2015: € 236,02).

Onderstaand is een tabel opgenomen met daarin de ontwikkeling van de relevante kostensoorten en het aantal deelnemers per jaar. Deze tabel geeft een verklaring voor de daling/stijging van de kosten per categorie. De kosten zijn in 2016 ten opzichte van 2015 over de hele linie toegenomen. Belangrijkste verklaring is te vinden in een aantal éénmalige uitgaven zoals voor de bouw van een nieuwe website en de wervingskosten voor een nieuw lid RvT. Tevens zijn er een aantal posten opgenomen die niet ieder jaar voorkomen zoals de opleidingskosten voor nieuwe bestuursleden en de kosten voor een ALM-studie. Ook zijn de administratie kosten licht toegenomen vanwege de implementatie van nieuwe richtlijnen en regelingen.

In grote lijnen is er dus op alle onderdelen een lichte toename te zien waarbij de communicatiekosten een duidelijke uitschieter zijn.

Overzicht tabel uitvoeringskosten:

Uitvoeringskosten (per deelnemer)	2016	2015	2014
Bestuurskosten (x € 1.000)	94	71	75
Administratiekosten (x € 1.000)	399	370	378
Controle- en advieskosten (x € 1.000)	130	123	107
Communicatiekosten (x € 1.000)	54	15	16
Overige kosten (x € 1.000)	39	34	35
Totale uitvoeringskosten (x € 1.000)	716	613	611
Aantal deelnemers (actieve en gepensioneerde deelnemers)	1.033	995	959
Kosten per deelnemer	€ 692,99	€ 616,51	€ 637,01

Verklaring bestuurskosten

Verreweg de meeste bestuursleden en de directeur staan op de loonlijst van de aangesloten werkgever. Zolang kosten niet ten laste gaan van het pensioenfondsendement maar betaald worden door de werkgever worden die niet als kosten meegenomen in deze vergelijking. Wel wordt bijgehouden hoeveel tijd grosso modo door de bestuurders wordt besteed aan het invullen van hun functie. Het bestuurslid, en diens plaatsvervanger, namens de pensioengerechtigden staan niet op de loonlijst van de aangesloten werkgever. Zij ontvangen van het pensioenfonds elk een vergoeding van € 6.000 per jaar. Deze kosten zijn meegenomen onder bestuurskosten evenals de vergoeding die aan de leden van de Raad van Toezicht wordt betaald en de vacatieregeling voor beleggingscommissieleden die niet bij werkgever in dienst zijn.

Kosten vermogensbeheer

Het pensioenfonds volgt de adviezen van de Pensioenfederatie bij het transparant maken van de kosten voor vermogensbeheer en de transactiekosten. Indien aanwezig en tegen redelijke inspanning te verkrijgen wordt gebruik gemaakt van de werkelijke kosten en anders worden schattingen gebruikt op basis van ervaringscijfers of adviezen van de Pensioenfederatie. Ieder jaar wordt een volledige uitsplitsing gemaakt naar de verschillende beleggingscategorieën zoals voorgeschreven door DNB.

De vermogensbeheerkosten van het pensioenfonds bedragen 0,54% (2015: 0,58%) van het gemiddeld belegd vermogen. Deze totale kosten zijn te splitsen in

- beheerskosten, kosten voor de belegging in de beleggingsportefeuilles 0,34% (2015: 0,33%),
- de directe en indirecte transactiekosten 0,09% (2015: 0,13%) en
- de kosten voor bewaring en fiduciair management 0,11% (2015: 0,12%).

De hoogte van de vermogensbeheerkosten worden voor een groot deel bepaald door de spreiding van het vermogen, de zogenaamde asset allocatie, over de verschillende beleggingscategorieën. Bij het vaststellen van de kosten is gebruik gemaakt van de contractuele afspraken, prospectussen en facturen om een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen. Onderstaande tabel geeft inzicht in de vermogensbeheer kosten per asset categorieën in relatie tot het feitelijk en relatieve rendement van die categorie.

Verklaring dalingen / stijgingen 2016-2015

De beheervergoeding zijn over de gehele linie stabiel ten opzichte van 2015. Voor equity is er sprake van een daling wat veroorzaakt wordt door een hogere allocatie naar developed equity waardoor het gemiddelde van de fee daalt en door lagere overige kosten binnen de fondsen. Het pensioenfonds heeft in 2016 ook prestatie gerelateerde vergoedingen betaald uit hoofde van beleggingen in Private Equity en Hedgefunds. In totaal betrof dit gemiddeld zo'n 85 bps. Het absoluut rendement op deze beleggingen (vier fondsen) varieerde tussen de -3,2% en 7,9% over 2016.

Daar waar mogelijk zijn ook de transactiekosten van de indirecte beleggingen meegenomen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de transactiekosten zoals vermeld door Blackrock trademanager, opgave portefeuillemanager of schattingen zoals die door de Pensioenfederatie zijn gecommuniceerd. De focus ligt hierbij op de in- en uitstap vergoedingen die het pensioenfonds moet betalen voor indirecte beleggingen. De gemiddelde transactiekosten voor 2016 bedragen 0,09%:

0,02% voor in- en uitstapvergoedingen van het fonds, daarnaast is er ook een schatting gemaakt van de indirecte transactie kosten in de fondsen als gevolg van actief beleid wat uitkomt op 0,07%. De transactiekosten zijn gedaald ten opzichte van 2015 (13bps) wat met name komt omdat er vanaf mei 2016 wordt gewerkt met een maatwerk LDI fonds wat door de lagere turnover minder transactiekosten genereert. Daarnaast zijn de transactiekosten voor vastrentende beleggingsproducten als geheel ook iets lager ingeschat (bid-offer spreads).

Vermogensbeheer- kosten per beleggingscategorie	2016			2015			2014		
	Beheer- kosten (%)	Feitelijk rendement (%)	Exces return (%)	Beheer- kosten (%)	Feitelijk rendement (%)	Exces return (%)	Beheer- kosten (%)	Feitelijk rendement (%)	Exces return (%)
Aandelen	0,25	10,80	0,20	0,28	11,20	0,30	0,26	22,00	1,60
Vastrentend (inclusief duration overlay)	0,23	11,80	0,60	0,24	-0,80	0,60	0,30	8,30	-1,00
Private Equity (incl.performance fee)	3,66	0,80	-14,90	3,02	16,40	3,00	4,00	32,80	-
Hedgefonds (incl.performance fee)	2,21	5,90	3,00	1,98	-1,20	-4,30	4,00	23,30	19,90
Subtotaal gemiddelde vermogensbeheer- kosten	0,34 (excl. 0,09 trx kosten)	10,80	0,40	0,33 (excl. 0,13 trx kosten)	0,20	-0,30	0,36 (excl.0,06 trx kstn)	22,70	n.a.

De fiduciaire kosten en overige kosten fonds (voornamelijk bewaar- en administratievergoeding)

De fiduciaire kosten en overige kosten	2016	2015	2014
	0,09% fiduciair en 0,02% bewaarloon	0,10% fiduciair en 0,02% bewaarloon	0,10% fiduciair en 0,02% bewaarloon

Aansluiting kosten bestuursverslag en jaarrekening

De kosten van het pensioenbeheer zijn rechtstreeks te relateren aan de verantwoorde kosten in de jaarrekening op pagina 95 onder de rubriek "15. Uitvoeringskosten" .

De kosten van vermogensbeheer zijn niet rechtstreeks uit de jaarrekening te halen omdat het fonds grotendeels gebruik maakt van fondsen waarin de management fee rechtstreeks uit de NAV wordt betaald.

Onderstaande tabel toont de verbijzondering van de totale vermogensbeheerkosten à € 3,328 miljoen die overeenkomen met het genoemde percentage van 0,54% in de kostenparagraaf van het bestuursverslag. Tevens worden de in de jaarrekening verantwoorde kosten vermogensbeheer à € 1,608 miljoen gespecificeerd. Deze kosten zijn verantwoord op pagina 93 onder de rubriek "11. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds". De kolommen verschillen en verklaringen laten zien waar de verschillen uit bestaan ten opzichte van de kosten verantwoord in het bestuursverslag.

(x € 1.000)	bestuursverslag	jaarrekening	verschil	verklaringen
Directe kosten vermogensbeheer				
* beheerkosten	1.882	902	980	# 1 #
* performance gerelateerde kosten	167	-	167	# 2 #
* transactiekosten	573	-	573	# 3 #
subtotaal	2.622	902	1.720	
Overige vermogensbeheerkosten				
* fiduciair beheer	546	546	-	
* bewaarloon	95	95	-	
* advieskosten vermogensbeheer	51	51	-	
* overige kosten	14	14	-	
subtotaal	706	706	-	
Totale kosten vermogensbeheer	3.328	1.608	1.720	

1 # Het verschil betreft fondsen die de fee rechtstreeks ten laste van het onderliggende fonds brengen en die niet apart factureren.

2 # en # 3 # Deze kosten zijn direct ten laste van het onderliggende fonds gebracht.

Kosten vermogensbeheer risico deelnemers

De kosten voor het portefeuillebeheer voor risico deelnemers zijn sterk afhankelijk van de gekozen beleggingsmix.. Deelnemers hebben namelijk de keuze om zelf hun eigen portefeuille samen te stellen. Het merendeel van de deelnemers (80%) kiest voor de leeftijdsafhankelijk adviesmixen die naarmate de leeftijd hoger wordt minder in zakelijke waardes en meer in vastrentende waardes beleggen. De adviesmixen beleggen in fondsen van Robeco en hiervoor heeft het pensioenfonds vaste fees afgesproken per fonds. De totale kosten van deze mixen bedragen tussen 0,19% en 0,45%. Het betreft hier dan de zogenaamde total expense ratio (TER) en bevat naast management fees ook service fees en overige kosten. Kortom alle kosten die de deelnemer betaalt om te beleggen in de beschikbare premie-regelingen van het pensioenfonds.

Benchmark studie

Het bestuur heeft als beleid dat iedere twee jaar wordt meegedaan aan een kosten vergelijking. Deze vergelijkingen worden door verschillende partijen aangeboden en leveren inzicht hoe de kosten van pensioenfonds Robeco zich verhoudt tot andere pensioenfondsen in Nederland. Uit het laatste onderzoek over 2015 blijkt dat de kosten van pensioenfonds Robeco in lijn zijn met de kosten van andere pensioenfondsen met een vergelijkbare grootte qua aantal deelnemers. Het gaat dan met name over de kosten van vermogensbeheer. Bij de kosten van het pensioenbeheer is geconstateerd dat de kosten van het pensioenfonds Robeco over 2015 beduidend lager uitvallen dan het gemiddelde van de peergroup. Dit is voornamelijk het gevolg van lagere advieskosten.